

E-DÖNÜŞÜM TÜRKİYE İCRA KURULU STK İZLEME KOMİTESİ

RAPOR NO: 1

EKİM 2004
(kısa versiyon)

Giriş

2000 yılında Avrupa Birliği'ne sunulan "Ulusal Program" ile birlikte, ilk adıyla "**e-Türkiye Girişimi**" hükümet düzeyinde sahiplenilerek yürütülmeye başlanmıştır. Bir çok eylem planı ve değişen koordinasyon modelleri geliştirilmiştir. 58. Hükümet, projenin adını "**e-Dönüşüm Türkiye**" olarak belirlemiş, Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde "Bilgi Toplumu Dairesi"ni kurarak bir koordinasyon modeli geliştirmiş ve halen yürürlükte olan "**Kısa Dönem Eylem Planı**" şekillenmiştir. 59. Hükümet, Aralık 2004 tarihinde, "e-Dönüşüm Türkiye Projesi"nin yönetsel yapısıyla ilgili bir Başbakanlık Genelgesi yayınlamıştır (Genelge No: 2003/48). Bu genelgeyle, kısa dönem eylem planıyla konumlanan çalışmaların hayata geçirilmesi amacıyla, Başbakan yardımcısı Abdüllatif Şener'in başkanlığında, Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım, DPT Müsteşarı Ahmet Tıktık ve Başbakanlık Başmüşaviri Fikret N. Üçcan'dan oluşan "**e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu**" kurulmuştur. Kurulun toplantılarına TÜBİTAK, Telekomünikasyon Kurumu, Türk Telekom, TOBB, TBV, TBD, TÜBİSAD kuruluşlarının yöneticilerinin de temsiliyet düzeyinde katılması öngörülmüştür.

e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu STK İzleme Komitesi

Ülkenin kalkınma hamlesinin, bilgi ekonomisine geçiş ve bilgi toplumuna dönüşüm hedefleri üzerinde inşa edileceği en yetkili ağızlardan dile getirilmiştir ve e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu'nun bu süreci yönetmesi beklenmektedir. Dolayısıyla Kurul'un kararları ve faaliyetleri tüm toplumu yakından

ilgilendirmektedir. 14 Ekim’de dokuzuncu toplantısını yapacak olan e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu’nun faaliyetlerini izlemek ve kamuoyuna duyurmak amacıyla, Kurul toplantılarında temsil edilen sivil toplum kuruluşları TBV, TBD ve TÜBİSAD, 31- Ağustos – 2 Eylül 2004 tarihleri arasında İstanbul’da gerçekleştirilen Bilişim Zirvesi’nde “e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu STK İzleme Komitesi”ni kurma kararı almış ve Zirve’nin kapanışında bu oluşumu kamuoyuna duyurmuşlardır.

İzleme komiteleri bir çok farklı alanda faaliyet yürüten önemli demokratik izleme – denetleme - iletişim mekanizmalarıdır. İzleme komiteleri, demokratik şeffaflığın garantilerinden biridir. Kamuoyunu yakından ilgilendiren kurumsal faaliyetlerle ilgili düzenli raporlar yayınlar ve böylelikle iletişimin demokratik gücünü hayata geçirirler. “E-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu STK İzleme Komitesi” de, e-dönüşüm alanının çeşitli konularında uzman bir grubun oluşumuyla faaliyetlerine başlamıştır ve zaman içinde ilgili bir çok kurum ve kuruluşun katkı ve katılımıyla izleme faaliyetinin etki ve kapsamını artırmayı ve sürekli kılmayı hedeflemektedir.

Komite’nin bu ilk raporu, gerek e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu’nun yönetsel yapılanması ve e-dönüşüm strateji oluşumuyla ilgili bazı konularda ilgili STK’ların konumunu ortaya koymak; gerekse bugüne dek yürüttüğü faaliyetlerin kısa bir dökümünü vermek; böylelikle bundan sonraki izleme faaliyetlerinin zeminini oluşturmak amacını taşımaktadır.

e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu Yönetsel Yapılanması

Geçtiğimiz yıl Bilişim Zirvesi’nde Başbakan Sn. Recep Tayip Erdoğan’ın yapmış olduğu açılış konuşması, Türkiye’nin bilgi ekonomisine geçiş ve bilgi toplumuna dönüşüm seferberliğinde görmeyi arzuladığımız siyasi liderlik açısından hepimizi umutlandırmış ve beklentilerimizi yükseltmiştir. ***Söz konusu siyasi liderliğin en somut ifadesi e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu olmuştur.***

e-Dönüşüm Türkiye Projesinin koordinasyonu ve yürütülmesiyle e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu görevlendirilmiştir. **İcra Kurulu'nun sivil toplum kuruluşları ve iş dünyasının katılımına açık yapısı, gerek Türkiye'de bilgi ekonomisi ve bilgi toplumuna doğru dönüşüm hamlesinde eksikliği hep hissedilen siyasal iradenin artık harekete geçmeye başlamasının; gerekse bilgi ekonomisinin yönetsel paradigmalarına uygun bir yönetişim modelinin hayata geçirilmeye başlanmasının önemli bir adımı olarak algılanmalıdır.** Ama, "e-dönüşüm" gibi kapsamlı bir projenin, yalnızca bilişimin geliştirilmesiyle sınırlı olmayıp, ülkenin tüm sosyo-ekonomik yapısını değiştirecek köklü bir dönüşümü tetikleyecek olması, **bu yapının işleyişinde rol oynayan tüm anahtar örgütlenmelerin etkin katılımını** gerekli kılmaktadır. Ancak böyle kapsamlı bir katılım platformu, ülkenin geleceğini belirleyecek bu hayati konuda, dönüşüme temel oluşturacak dinamikleri yaratabilir.

İcra Kurulu'nda sivil toplum kuruluşlarının temsil edilmesi çok önemli bir adımdır. Ancak bu kuruluşların karar verme mekanizmalarına katılamaması, yalnızca asli üyelerin bu hakka sahip olması, Kurul'un kendi yönetsel modelinin yönetmesi beklenen alana, yani e-dönüşüme uygunluğu konusunda kuşku uyandırmaktadır. **Çünkü e-dönüşüm Türkiye İcra Kurulu'nun yalnızca kamu kurum ve kuruluşlarının dönüşümünü değil, ülkenin e-dönüşümünü yönlendirmesi gerekmektedir.**

Bu sorunun ülkenin yönetsel yapılanması ve buna temel teşkil eden idari hukuksal çerçeve ile ilgili olduğu düşünülebilir. Ancak **ilgili tüm tarafların etkin katılımını sağlayamayan bir koordinasyon ve icra yapısının, yukarıda konumlanan seferberliği tetiklemesi ve ülkenin dönüşümünü en geniş toplumsal uzlaşığı sağlayacak bir biçimde yönlendirmesinin beklenemeyeceği** de açıktır. Dolayısıyla **İcra Kurulu'nun en öncelikli stratejik hedeflerinden birinin, bu yapısal soruna çözüm geliştirmek olması gerektiğini düşünüyoruz.**

Nitekim, ülkenin bilgi ve iletişim teknolojilerinin akılcı kullanımıyla kalkınmasına yönelik ulusal politikalarının belirlenmesi bakımından önemli bir işlev yüklenen 2. Bilişim Şurası'nın "Sonuç Bildirgesi"nde bu yaklaşım açıklıkla ifade edilmiştir: "*e-Dönüşüm Türkiye Projesinin e-Avrupa+ girişimini de içerecek biçimde başarıyla gerçekleştirebilmesi için ulusal seferberlik ilan edilmeli, kamunun, özel sektörün ve toplumun belirlenen politikaları ile projenin içinde yer alması sağlanmalıdır.*"

İcra Kurulu'nun önündeki hedefin genişliği (ülke kalkınmasını e-dönüşümle yönlendirmek, bilgi ekonomisine geçmek ve bilgi toplumunu oluşturmak), Kurul bünyesinde temsil edilen sivil toplum kuruluşlarının dağılımda bir eksiklik olduğunu da düşündürmektedir. Bu kadar kapsamlı bir hedef doğrultusunda, ülkenin sosyo-ekonomik hayatında söz sahibi diğer örgütlenmelerin de katılımı sağlanmalıdır. ***STK'lar yalnızca karar mekanizmalarında değil, ortaya konulan eylem planlarının izlenmesi ve denetlenmesinde de söz sahibi olmalıdır. Merkezîyetçi ve e-dönüşüm hedeflerine uygun olamayan, verimsiz ve etkisiz bürokratik mekanizmalar etkin yönetim için devre dışı bırakılmalıdır. Dönüşüm, öncelikle bu ulusal hedefin yönetsel yapısında başlatılmalıdır.***

e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu Kararları ve e-Dönüşüm Stratejisi

e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu bugüne dek sekiz kez toplanmış ve yedi karar almıştır. Karar metinlerine, DPT Bilgi Toplumu Dairesi internet sitesinden ulaşmak mümkündür (www.bilgitolumu.gov.tr). Bu kararlar şu başlıkları taşımaktadır:

- "İcra Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları" (Karar No:1)
- "Kısa Dönem Eylem Planının (KDEP) Uygulanması ve İzlenmesi" (Karar No: 2)
- "Kısa Dönem Eylem Planı 46 no'lu Eylem – Adres kayıt sisteminin entegrasyonunun sağlanması" (Karar No: 3)

- "Bilgi Toplumuna Dönüşüm Politikası" (Karar No: 4 ve Karar No: 4 - Ek)
- "Dış Ticarete Elektronik Belge Uygulamaları" (Karar No: 5)
- "Kamu Kurum ve Kuruluşları için Sertifikasyon Merkezi Oluşturulması" (Karar No: 6)
- "Kamuda Elektronik Kayıt Yönetimi " (Karar No: 7)

Bu rapor her biri kapsamlı bir biçimde değerlendirilmesi gereken bu kararların tartışılmasını amaçlamamaktadır. Bu konularla ilgili sivil toplum kuruluşları olarak çeşitli çalışmalar yürütüyoruz ve bunları kamuoyu ile paylaşacağız.

Bu raporda özellikle üzerinde durmak istediğimiz, birbirleriyle doğrudan ilişkili ve İcra Kurulu'nun bundan sonraki faaliyetlerini belirleyecek iki önemli konu bulunmaktadır:

- **"Bilgi Toplumuna Dönüşüm Politikası" belgesi**
- **Kısa Dönem Eylem Planı (KDEP) ile ilgili yaklaşım**

Bu konuları birbirleriyle ilişkileri içinde ele almanın, geliştirilen yaklaşım konusunda daha açık seçik bir çerçeve geliştirilmesini sağlayacağını düşünüyoruz.

Belge, Türkiye'nin bilgi ekonomisine geçiş ve bilgi toplumuna dönüşüm hedeflerine yönelik olarak gerçekleştirilecek kapsamlı e-dönüşüm seferberliğinin ana hatlarını açıklıkla ortaya koyan bir yapıya sahiptir. Ancak STK'ların katılımıyla hazırlanan taslak belge ile Kurul'un 10 Haziran 2004 tarihli altıncı toplantısında 4 No'lu Karar olarak kabul edilen nihai belge arasında bazı önemli noktalarda farklılıklar bulunmaktadır. Bu noktalardan ilki, belgenin "Amaçlar" bölümünde yer alan, "bilgi ekonomisinin ihtiyaç duyduğu insan kaynağının yetiştirilmesi", "ağ güvenliğinin sağlanması ve kişisel bilgilerin korunması", "etkin katılımın sağlanması" maddelerinin nihai belgeden çıkarılmış olmasıdır. Bu maddelerin ilk ikisi, bilgi ekonomisi ve bilgi toplumu hedeflerinin en önemli boyutlarından bazılarını oluşturmaktadır ve bu konuların açıklıkla

konumlanmamış olması bir eksikliktir. **Ancak etkin katılım ile ilgili son madde, yukarıda yönetsel yapının yönetim modeli üzerinde yeniden yapılandırılması ile ilgili olarak konumladığımız gerekliliğin göz ardı edilmesi anlamını taşımaktadır.** Etkin katılım yaklaşımı, bir amaç olmaktan çıkarılarak, yalnızca “e-Dönüşüm Türkiye Projesi”nin ilkelerinden birinin, “iyi yönetim” ilkesinin bir parçası konumuna indirgenmiştir. **E-Dönüşüm stratejisi, etkin katılım ve yönetim boyutu hem yönetsel bir ilke, hem de bu stratejinin işleyişinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmediği takdirde yürütülemez.**

Politika belgesi ile ilgili ikinci önemli sorunsal ise **KDEP** ile ilgilidir. DPT koordinasyonunda oluşturulmuş olan KDEP, birbirleri arasında herhangi bir öncelik getirilmeksizin ve çoğu birbirleriyle iç içe girecek bir biçimde 73 eylem konumlanmaktadır. İcra Kurulu katılımcısı STK’lar tüm toplantılarda, **KDEP eylemlerinin, planın ilk maddesini oluşturan bilgi toplumu stratejisinin ana hatları üzerinde uzlaşıldıktan sonra; bu stratejik hedefler temelinde önceliklendirilerek; proje tarafları belirlenip eylemler arasında doğru ilişkilendirme ve koordinasyon çalışmaları yapılarak; gerekli fizibilite etütleri ile analiz edilerek yeniden yapılandırılmasının hayatiyeti** üzerinde defalarca durmuşlardır. Oysa nihai politika belgesinde, KDEP bu gerekler çerçevesinde tartışmaya açılmadan uygulanması gereken bir bütün olarak görülmektedir. E-dönüşüm açısından öncelikli projelerin konumlanması gibi son derece önemli bir adım, 2005 yılında geliştirilecek orta vadeli planlama çalışmalarına bırakılmaktadır. **Gelişmelerin yalnızca KDEP’e endekslenmesinin ve çalışmaların yönlendirme / önceliklendirme yerine izleme / raporlama konumunda devam ettirilmesinin istenen sonuçları üretmeyeceği kaygısını taşıyoruz.**

KDEP’nin ‘değiştirilemez’liği konusunda ısrar edildiği ve ‘bilgi toplumu stratejisinin hazırlanması’ çalışmalarının yabancı danışmanlık aracılığı ile gerçekleştirilecek orta vadeli bir profesyonel uygulama olarak belirlendiği mevcut yönlendirme şekli ile, Türkiye’nin geleceği ve

kamunun verimliliği için çok hızla karar alınması gereken projeler gereksiz bir şekilde beklemeye alınmış olmaktadır. Bu yaklaşımın da özellikle karar ve bütçelendirme bekleyen öncelikli projeleri geciktirdiği görülmektedir. Kamunun yapısı itibariyle yönetsel mekanizmaların kararlarının yönlendirilmesinde doğrudan katkısı olan bürokrat ve teknokratların, sivil toplum kuruluşlarıyla daha yakın ve entegre bir biçimde çalışmalarının karar süreçlerini hızlandıracağı ve daha verimli ve etkili kılacağını düşünüyoruz.

Aynı şekilde, diğer tüm eylemlere göre stratejik önceliği olan 1 No'lu eylem, yani “**ulusal bilgi toplumu stratejisi**” de orta vadeli planlamanın bir parçası kılınmakta ve “**danışmanlık hizmeti alınarak**” yapılacak bir “**profesyonel iş**” statüsüne indirgenmektedir. **Stratejik hedefler, gerçekten ulusal bir zeminde, yani ilgili tüm tarafların etkin katılımı olmaksızın oluşturulmadan, hangi e-dönüşüm eylemi hangi kriterlere göre nasıl yapılandırılacaktır?**

“Ulusal bilgi toplumu stratejisi”, ulusal bir temelde, etkin bir güçbirliği oluşturacak bir biçimde ve mutlaka STK'ların, iş dünyasının, akademilerin, yani tüm tarafların etkin katılımıyla hazırlanmalıdır. Yoksa bu stratejinin sahip olması gereken uzlaş ve meşruiyet zemini oluşamaz; ulusal seferberlik ancak bu zeminde gerçekleşebilir. Ancak gerek uygulama modelleri, gerekse öncelikli projeler ve eylem planının fizibilitesi, risk analizi, uyum çalışmaları gibi profesyonel çalışmalar danışmanlık hizmeti alınarak yapılabilir.

Nitekim, 2. Bilişim Şurası Sonuç Bildirgesi'nde yukarıda sözünü ettiğimiz iki öncelikli konu birbirleriyle şu biçimde ilişkilendirilmiştir: “**e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu tarafından belirlenecek Ulusal Bilgi Toplumu Stratejisi ve genel politikaları da dikkate alarak, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve araştırma kurumlarının katkılarıyla, dönüşüm projeleri, öncelikli olarak ve en kısa zamanda, belirlenmelidir.**”

Sonuç

e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu STK İzleme Komitesi, İcra Kurulu'nu kamu otoritesi, sivil toplum kuruluşları ve iş dünyasını bugüne dek görülmemiş bir biçimde bir araya getirdiği ve etkili bir yönetim zemini oluşturduğu için, son derece önemli bir adım olarak algılamaktadır. İcra Kurulu'nu, e-dönüşümün yönetsel yapısında daha etkin bir katılımın sağlanması; ulusal bir e-dönüşüm stratejisinin gerçekten ulusal ve katılımcı bir temelde oluşturulması; ve e-dönüşüm projelerinin stratejik hedefler doğrultusunda önceliklendirilerek yeniden bir eylem planının konumlanması bakımından yetkili ve görevli görmektedir. E-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu'nun bundan sonraki öncelikli çalışmaları bu temel konulara odaklanmalı ve hızla sonuçlandırılmalıdır ki, gereken ulusal seferberlik başlatılabilsin.

Bilgi ekonomisi ve bilgi toplumuna geçiş, bir ulusal irade ve seferberlik konusu olarak algılanmak zorundadır. *Bilgi ekonomisi ve bilgi toplumunu gerçekleştirmiş, uluslararası toplumda hak ettiği saygın yeri almış bir Türkiye için, katılımcı bir temelde konumlanmış politika ve stratejiler doğrultusunda ulusal seferberliğin derhal başlatılması gerekmektedir.*

e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu STK İzleme Komitesi